

А. С. Абрамова, Ю. В. Абрахам, І. О. Ахновська, В. В. Бобрівець, О. М. Бондарчук, В. А. Бородін, О. А. Бородіна, О. М. Брадул, Г. М. Верясова, С. А. Гаркуша, О. М. Гіржева, О. В. Гладкий, Л. Й. Гнилянська, С. В. Дідур, О. О. Довжик, Ю. А. Єгупов, І. М. Єгупова, А. В. Жаворонок, Р. П. Задорожна, О. О. Ільченко, О. Б. Карпінська, Б. А. Карпінський, Н. Б. Кашена, В. С. Килівник, А. В. Кириченко, Ю. Д. Ковальчук, Т. В. Колесник, О. В. Колісник, Н. О. Коломієць, В. М. Костриченко, М. О. Коханюк, Ю. В. Красовська, Д. Ф. Крисанов, М. В. Кузуб, К. І. Кузьмінська, О. Л. Легошина, О. Ю. Лесняк, В. В. Луцяк, О. С. Максимова, І. В. Мельничук, Д. С. Омельченко, О. Д. Осадчий, В. М. Остапенко, В. М. Панасюк, Ю. М. Попівняк, Г. Ю. Попова, І. С. Процик, А. М. Ряснянська, Л. П. Сай, Л. М. Сатир, М. Г. Сербов, Л. В. Соколова, А. І. Соловійов, Г. В. Старченко, Г. В. Темченко, Я. С. Ткаль, Н. М. Третьак, Ю. В. Ушкаренко, М. П. Федішин, Ю. Є. Холодна, Л. М. Хоменко, О. М. Чабанюк, Н. М. Шапа, А. О. Шевченко, І. Ю. Шевченко, В. А. Шепелюк, С. Б. Шипіна, Т. Б. Шира, Н. М. Яценко

ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ І ПРАКТИКА ГОСПОДАРСЬКО- ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Колективна монографія

Полтава
2019

**ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ І
ПРАКТИКА ГОСПОДАРСЬКО-
ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ**

Колективна монографія

**Полтава
2019**

УДК 338.1:336:001.82

Рекомендовано до друку вченою радою
Центру фінансово-економічних наукових досліджень
(Протокол № 16 від 26.11.2019 р.)

Рецензенти:

О. А. Стахів – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства Національного університету водного господарства та природокористування.

О. О. Дегтярьова – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та організації підприємницької діяльності Одеського національного економічного університету.

С. Н. Валявський – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства та маркетингу Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка».

Теорія, методологія і практика господарсько-фінансової діяльності підприємств : колективна монографія / Кол. авторів. Полтава: ПП «Астрая», 2019. 254 с.

У колективній монографії викладено теоретичні, методологічні та практичні аспекти господарсько-фінансової діяльності підприємств. Висвітлені питання інвестиційної та інноваційної, податкової та правової політики підприємств. Здійснено оцінку сучасних аспектів розвитку підприємництва. Окреслені основні напрями підвищення конкурентоспроможності підприємств. Запропоновано пріоритетні напрями забезпечення економічної безпеки підприємств в умовах невизначеності.

JEL A31, B41, L00, M11, O13, Q13

Theory, methodology and practice of economic and financial activity of enterprises : a collective monograph / Collective of authors. Poltava: PC «Astraya», 2019. 254 p.

The collective monograph outlines the theoretical, methodological and practical aspects of economic and financial activity of enterprises. It covers the issues related to investments and innovation, tax and legal policies of enterprises. It evaluates the modern aspects of business development and outlines the main directions of increasing the competitiveness of enterprises. The authors propose priority directions of ensuring the economic security of enterprises under conditions of uncertainty.

ISBN 978-617-7669-57-8

ЦЕНТР
ФІНАНСОВО-
ЕКОНОМІЧНИХ
НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ

© Колектив авторів, 2019

© Центр фінансово-економічних наукових досліджень, 2019

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

ЗМІСТ

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ	5
--------------------------------	---

ПЕРЕДМОВА	6
------------------------	---

РОЗДІЛ 1. ПІДПРИЄМСТВО У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1. Сучасні реалії розвитку підприємництва в аграрній сфері економіки України (Сатир Л. М., Задорожна Р. П., Шевченко А. О.)	7
1.2. Поняття та сутність сільськогосподарської кооперації та її організаційно- правові форми (Легошина О. Л.)	15
1.3. Особливості формування, розвитку й управління аграрних виробничих структур в умовах організаційно-економічних змін (Соловійов А. І., Ушкаренко Ю. В., Осадчий О. Д.)	20
1.4. Управління фінансовим потенціалом малих підприємств: теоретично- практичні аспекти (Соколова Л. В., Колісник О. В., Верясова Г. М.)	27
1.5. Сучасний інструментарій облікового та правового забезпечення управління благодійною діяльністю (Панасюк В. М., Мельничук І. В., Бобрівець В. В.)	31
1.6. Проектно-орієнтовані підприємства як елементи інноваційної інфраструктури (Старченко Г. В.)	40
1.7. Організаційно-облікові напрями функціонування підприємств торгівлі (Чабанюк О. М., Кузьмінська К. І.)	45
1.8. Економічна природа взаємодії підприємств та комерційних банків в Україні та напрямки її посилення (Абрамова А. С., Федішин М. П., Жаворонок А. В.)	50
1.9. Внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування в сучасній системі господарювання підприємств (Кириченко А. В.)	59
1.10. Інтеграція продовольчого комплексу України до внутрішнього ринку Європейського Союзу: процеси і проблеми (Крисанов Д. Ф.)	64

РОЗДІЛ 2. РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Облік земельних ресурсів та забезпечення ефективного управління ними сільськогосподарськими підприємствами (Ткаль Я. С.)	71
2.2. Цифрові платформи як інноваційні тренди у забезпеченні інвестиційної діяльності підприємства (Третяк Н. М.)	76
2.3. Теоретико-методологічні основи формування людського капіталу (Ахновська І. О.) ...	81
2.4. Інвестиційна діяльність: сутність, складові, принципи та структура інвестиційного ринку (Гнилянська Л. Й., Процик І. С., Сай Л. П.)	86
2.5. Сутність ресурсозбереження та його роль в підвищенні ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств (Коломієць Н. О., Гіржева О. М., Ряснянська А. М.)	92
2.6. Електронний документообіг у бухгалтерському обліку та його вплив на зростання ефективності бізнес-процесів на підприємстві (Попівняк Ю. М.)	97

РОЗДІЛ 3. ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНА БАЗА, ОРГАНІЗАЦІЯ І ПЛАНУВАННЯ ВИРОБНИЦТВА

3.1. Економічна оцінка виробничої програми підприємства в умовах багатономенклатурного виробництва (Єгупов Ю. А., Єгупова І. М.)	103
3.2. Оцінка та аналіз внутрішньокорпоративних бюджетів (Брадул О. М., Шепелюк В. А., Шипіна С. Б.)	111

3.3. Оцінка потенціалу енергозбереження систем енергопостачання залізниць України (Ковальчук Ю. Д.)	117
3.4. Облік виробництва і обігу органічної сільськогосподарської продукції (Абрахам Ю. В.)	122
3.5. Забезпечення інноваційного розвитку підприємства з урахуванням освітніх та наукових факторів (Остапенко В. М.)	127
3.6. Стратегіологія оцінювання інноваційно-технологічного потенціалу підприємства на засадах державотворчого патріотизму нації (Карпінський Б. А., Карпінська О. Б., Шира Т. Б.)	133
3.7. Методологічні підходи оцінки ролі інновацій у забезпеченні сталого та збалансованого розвитку господарського комплексу регіону (на прикладі економіко-екологічних систем прісноводних басейнів України) (Сербов М. Г.)	142
3.8. Планування маркетингової діяльності будівельної фірми в умовах становлення локальних ринків Донецького регіону (Попова Г. Ю.)	148
3.9. Світовий досвід довгострокового планування розвитку держави та можливості його адаптації для України (Бородіна О. А., Бородін В. А.)	154

РОЗДІЛ 4. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА

4.1. Сутність, передумови і фактори економічної ефективності розміщення підприємства (Гладкий О. В., Килівник В. С.)	160
4.2. Вплив цифрових технологій на облік і звітність результатів діяльності підприємства (Гаркуша С. А., Довжик О. О.)	165
4.3. Вплив якості продукції гірничих підприємств на ефективність їх діяльності (Бондарчук О. М., Темченко Г. В., Максимова О. С., Омельченко Д. С.)	173
4.4. Аналіз виробництва молока: практика застосування (Кузуб М. В., Ільченко О. О.)	181
4.5. Дослідження сучасних проблем формування маркетингових каналів розподілу продукції малих та середніх фермерських господарств (Луцяк В. В., Колесник Т. В.)	187
4.6. Франчайзинг як сучасний інструмент розвитку господарсько-фінансової діяльності підприємств (Коханюк М. О.)	196
4.7. Конкурентний потенціал автомобілебудівного комплексу України (Шевченко І. Ю.)	202
4.8. Резерви збільшення прибутку підприємств завдяки підвищенню ефективності управлінської діяльності (Хоменко Л. М., Яценко Н. М., Дідур С. В.)	206

РОЗДІЛ 5. АНТИКРИЗОВА СИСТЕМА ГОСПОДАРЮВАННЯ

5.1. Формування системи економічної безпеки підприємства з урахуванням сучасних підходів ризик-менеджменту (Лесняк О. Ю., Красовська Ю. В.)	211
5.2. Дослідження сучасних методів управління фінансовими ризиками вітчизняних підприємств (Холодна Ю. Є.)	217
5.3. Організаційно-методичні засади діагностики економічної активності підприємств торгівлі в умовах невизначеності (Кащена Н. Б.)	221
5.4. Антикризові технології управління економічною стійкістю підприємства (Костриченко В. М.)	227
5.5. Механізм управління адаптацією персоналу до змін у діяльності підприємства: базові компоненти (Шапа Н. М.)	232

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	238
---	-----

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

АВС – аграрна виробнича структура
АПК – агропромисловий комплекс
ВВП – валовий внутрішній продукт
ВК – власний капітал
ВНЗ – вищі навчальні заклади
ВП – виробнича програма
ВРХ – велика рогата худоба
ДПК – довгостроковий позичковий капітал
ДФС – Державна фіскальна служба
ЄС – Європейський Союз
ЄСВ – єдиний соціальний внесок
ІП – інноваційно-інвестиційний потенціал
ІЛК – індекс людського капіталу
ІТП – інноваційно-технологічний потенціал
КП – кадровий потенціал
КПК – короткостроковий позичковий капітал
КР МПП – кредитний рейтинг малого промислового підприємства
МЗП – мінімальна заробітна плата
МСБО – Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку
МСФЗ – Міжнародні стандарти фінансової звітності
НААУ – Національне агентство з акредитації України
НБУ – Національний банк України
НТП – науково-технічний прогрес
ОСУ – організаційна структура управління
ПДФО – податок на доходи фізичних осіб
ПЕР – паливно-енергетичні ресурси
ПМ – прожитковий мінімум
ПММ – паливно-мастильні матеріали
РП – реалізація продукції
СП – стратегічний потенціал
УП – управлінський потенціал
ФАО – Продовольча та сільськогосподарська організація ООН
ФП – фінансовий потенціал
ФП МПП – фінансовий потенціал малого промислового підприємства
FVO – Офіс продовольства і ветеринарії
ІЛАС – Міжнародна кооперація з акредитації лабораторій

ПЕРЕДМОВА

Зміни в світовій, національній та регіональній економіці істотно впливають на господарсько-фінансову діяльність підприємств. В умовах ринкової економіки підприємства повинні постійно підвищувати свою ділову активність, щоб бути конкурентоспроможними на внутрішніх та зовнішніх ринках.

У колективній монографії «Теорія, методологія і практика господарсько-фінансової діяльності підприємств» розкриті методи аналізу, планування і прогнозування економічної діяльності підприємств. Висвітлені питання інвестиційної та інноваційної, податкової та правової політики підприємств. Здійснено оцінку сучасних аспектів розвитку підприємництва в галузях національної економіки України. Окреслені основні напрями підвищення конкурентоспроможності підприємств. Запропоновано пріоритетні напрями забезпечення економічної безпеки підприємств в умовах невизначеності.

У першому розділі – «Підприємство у сучасній системі господарювання» розглядаються основи створення та функціонування підприємств, визначені переваги та недоліки існуючих організаційно-правових форм господарювання у галузях національної економіки України.

У другому розділі – «Ресурсне забезпечення діяльності підприємств» розглянуті види та особливості ресурсного забезпечення, визначений його вплив на ефективність функціонування підприємств у галузях національної економіки України.

Третій розділ – «Техніко-технологічна база, організація і планування виробництва» розкриває сутність організації виробництва та планування діяльності підприємств із урахуванням інноваційних, освітніх і наукових чинників у галузях національної економіки України.

У четвертому розділі – «Результати та ефективність виробництва» висвітлені питання витрат, якості продукції, формування і розподілу прибутку, франчайзингу, ефективності та інтенсивності виробництва.

П'ятий розділ – «Антикризова система господарювання» відображає порядок аналізу та розробки антикризової системи управління підприємствами в умовах невизначеності.

При підготовці колективної монографії використані статистичні дані, аналітичні матеріали, а також розробки авторів.

Структура колективної монографії складається з п'яти розділів, у написанні яких брали участь: Сатир Л. М., Задорожна Р. П., Шевченко А. О. (підрозділ 1.1); Легошина О. Л. (підрозділ 1.2); Соловійов А. І., Ушкаренко Ю. В., Осадчий О. Д. (підрозділ 1.3); Соколова Л. В., Колісник О. В., Верясова Г. М. (підрозділ 1.4); Панасюк В. М., Мельничук І. В., Бобрівець В. В. (підрозділ 1.5); Старченко Г. В. (підрозділ 1.6); Чабанюк О. М., Кузьмінська К. І. (підрозділ 1.7); Абрамова А. С., Федішин М. П., Жаворонок А. В. (підрозділ 1.8); Кириченко А. В. (підрозділ 1.9); Крисанов Д. Ф. (підрозділ 1.10); Ткаль Я. С. (підрозділ 2.1); Третяк Н. М. (підрозділ 2.2); Ахновська І. О. (підрозділ 2.3); Гнилянська Л. Й., Процик І. С., Сай Л. П. (підрозділ 2.4); Коломієць Н. О., Гіржева О. М., Ряснянська А. М. (підрозділ 2.5); Попівняк Ю. М. (підрозділ 2.6); Єгупов Ю. А., Єгупова І. М. (підрозділ 3.1); Брадул О. М., Шепелюк В. А., Шипіна С. Б. (підрозділ 3.2); Ковальчук Ю. Д. (підрозділ 3.3); Абрахам Ю. В. (підрозділ 3.4); Остапенко В. М. (підрозділ 3.5); Карпінський Б. А., Карпінська О. Б., Шири Т. Б. (підрозділ 3.6); Сербов М. Г. (підрозділ 3.7); Попова Г. Ю. (підрозділ 3.8); Бородіна О. А., Бородін В. А. (підрозділ 3.9); Гладкий О. В., Килівник В. С. (підрозділ 4.1); Гаркуша С. А., Довжик О. О. (підрозділ 4.2); Бондарчук О. М., Темченко Г. В., Максимова О. С., Омельченко Д. С. (підрозділ 4.3); Кузуб М. В., Ільченко О. О. (підрозділ 4.4); Луцяк В. В., Колесник Т. В. (підрозділ 4.5); Коханюк М. О. (підрозділ 4.6); Шевченко І. Ю. (підрозділ 4.7); Хоменко Л. М., Яценко Н. М., Дідур С. В. (підрозділ 4.8); Лесняк О. Ю., Красовська Ю. В. (підрозділ 5.1); Холодна Ю. Є. (підрозділ 5.2); Кащена Н. Б. (підрозділ 5.3); Костриченко В. М. (підрозділ 5.4); Шапа Н. М. (підрозділ 5.5).

Дана колективна монографія може використовуватись здобувачами вищої освіти при виконанні курсових, дипломних робіт, а також аспірантами, спеціалістами, науковцями та викладачами вищих навчальних закладів.

1.4. Управління фінансовим потенціалом малих підприємств: теоретично-практичні аспекти

© Соколова Л. В.

д-р. екон. наук, проф.,

Харківський національний університет радіоелектроніки, м. Харків, Україна

© Колісник О. В.

канд. екон. наук, доц.,

Харківський національний університет радіоелектроніки, м. Харків, Україна

© Верясова Г. М.

ст. викладач,

Харківський національний університет радіоелектроніки, м. Харків, Україна

Орієнтація економіки України на інноваційно-інвестиційний напрям розвитку на період 2020 – 2030 рр., важлива роль суб'єктів малого підприємництва у реалізації стратегії сталого розвитку промисловості країни, реальний стан економіки малих підприємств, труднощі їх функціонування за причиною браку компетентних у фінансовій сфері працівників, недосконалість інформаційного та методичного забезпечення управління фінансами малого підприємства створюють сьогодні передумови розгляду кола питань щодо управління фінансовим потенціалом малих підприємств [2; 4; 14; 18; 22; 23]. Це спонукає науковців до пошуку шляхів оздоровлення фінансового стану малих промислових підприємств, потребує розробки і застосування сучасних теоретично-практичних підходів до управління фінансовим потенціалом цих підприємств для забезпечення їх високого рівня. Ці положення обумовлюють актуальність даного дослідження.

Певний внесок у дослідження вищезазначених проблемних питань зробили за останній час такі вчені, як Андрієнко М. М., Ареф'єва О. В., Балакай О. Б., Белякова О. В., Боднар А. І., Виговська В. В., Дзюбенко О. М., Дідченко О. І., Задерецька Р. І., Касьянова Н. В., Колісник О. В., Корнійчук Г. В., Кузенко Т. Б., Марченко В. М., Маслак О. І., Морева В. В., Партин Г. О., Плаксина Є. М., Сабліна Н. В., Сердюк-Копчекчі Ю. В., Ситник Г. В., Солоха Д. В., Соколова Л. В., Толпежников Р. О., Турчак В. В., Хринюк О. С., Чижинська С. Д. та інші [1 – 4; 6; 7; 9; 10; 12; 15; 20; 21; 24 – 28; 30]. За результатами вивчення фахової літератури було виявлено, що основними напрямками дослідження науковців є такі:

– управління фінансовим потенціалом підприємства (зовнішні і внутрішні фактори впливу, стратегічне управління, механізм управління, концептуальні моделі, можливості підприємства щодо ефективного управління фінансовими ресурсами, забезпечення досягнення тактичних і стратегічних цілей підприємства) [1; 9; 12; 20; 24 – 26; 30];

– оцінювання фінансового потенціалу підприємства (визначення шуканого показника, вибір показників оцінки, методика оцінювання, етапи оцінювання) [3; 6; 7; 10; 15; 19; 20; 26; 27];

– формування фінансового потенціалу підприємства (чинники впливу, методи оцінки, етапи формування, можливості підприємства щодо залучення фінансових ресурсів) [20; 21];

– визначення дефініції сутності фінансового потенціалу підприємства (сукупність фінансових ресурсів, можливості підприємства щодо залучення та ефективного управління фінансовими ресурсами, забезпечення досягнення тактичних і стратегічних цілей підприємства; переважна більшість науковців визначають сутність фінансового потенціалу як сукупність наявних фінансових ресурсів, тобто найбільш поширеним є ресурсний підхід) [3; 7; 15; 24; 27];

– аналіз методів оцінки фінансового потенціалу підприємства (параметричний метод, індексний метод, ресурсно-регресійний метод оцінки потенціалу, метод побудови залежностей «витрати-ефективність», метод грошової оцінки елементів потенціалу) [5; 11; 24; 29].

На основі проведеного аналізу літературних джерел за темою дослідження можна дійти до висновку, що для малих підприємств науковці рекомендують застосовувати методичний інструментарій управління та оцінки фінансового потенціалу по аналогії із промисловими підприємствами великих розмірів, не ураховуючи специфіку суб'єктів малого підприємництва, у тому числі недосконалість кадрового забезпечення у сфері фінансового управління.

Розглянемо окремі особливості малих підприємств скрізь призму зміни ряду їх показників, які у динаміці характеризують стан розвитку суб'єктів малого підприємництва у країні. Розрахункові дані, які певною мірою характеризують динаміку змін окремих показників структурної статистики по суб'єктах господарювання України з позицій малих підприємств, наведені у табл. 1.

Таблиця 1

**Динаміка змін показників структурної статистики по
суб'єктах господарювання України: малі підприємства, 2010 – 2017 рр.¹⁾**

Роки	Питома вага показника оцінки у загальному обсязі, %		
	Кількість малих підприємств	Кількість зайнятих працівників	Обсяг реалізації продукції (товарів, послуг)
2010	94,31	27,20	16,88
2011	94,30	26,84	15,23
2012	94,28	26,71	16,00
2013	95,04	27,15	16,55
2014	95,19	26,78	16,90
2015	95,45	26,77	18,16
2016	95,03	27,44	18,88
2017	95,47	28,54	19,23

¹⁾ Дані наведено без урахування результатів діяльності банків, бюджетних установ, тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Джерело: побудовано авторами за даними [19]

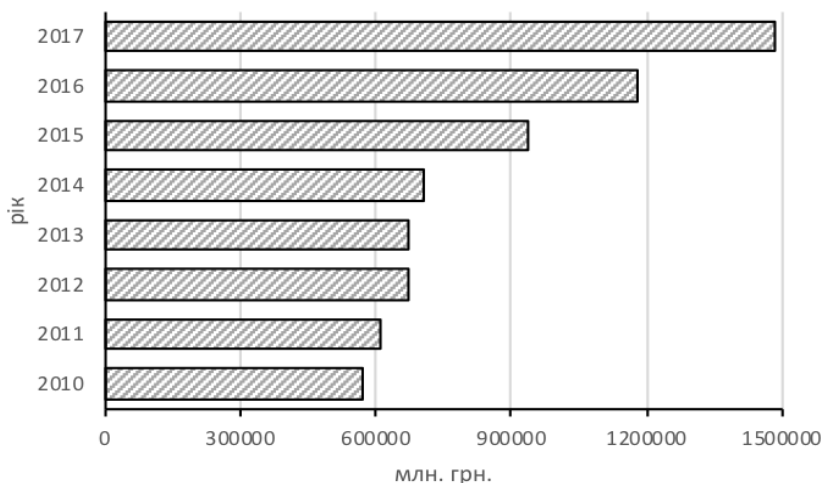
За результатами аналізу отриманих даних можна стверджувати таке:

– питома вага обсягу реалізації продукції малих підприємств у загальному обсязі на протязі 2012 – 2017 рр. має стійку тенденцію зростання з 16 % до 19,23 %, що відповідає темпу росту у розмірі 120,19 %;

– питома вага кількості малих підприємств у загальному обсязі підприємств усіх розмірів має достатньо стійку тенденцію зростання з 94,28 % у 2012 р. до 95,47 % у 2017 р.;

– темп росту питомої ваги кількості зайнятих працівників у сфері малого бізнесу по відношенню до загальної кількості працівників у країні на протязі 2010 – 2017 рр. склав 104,93 %.

На рис. 1 наведено статистичні дані, які характеризують позитивну динаміку зростання обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) малих підприємств України за 2010 – 2017 рр.

**Рис. 1. Динаміка обсягу реалізованої продукції
(товарів, послуг) малих підприємств України, 2010 – 2017 рр.**

Джерело: побудовано авторами за даними [19]

Результати аналізу фінансових показників малих підприємств України за окремими видами економічної діяльності у складі рентабельності операційної діяльності та питомої ваги підприємств, що отримали збитки, на протязі 2010 – 2017 рр. наведені у табл. 2.

Таблиця 2

**Динаміка змін фінансових показників малих підприємств
України за окремими видами економічної діяльності, 2010 – 2017 рр.¹⁾**

Роки	Рентабельність операційної діяльності малих підприємств, %			Питома вага збиткових малих підприємств, %		
	Всього	Промисловість (В + С + Д + Е)	Машино-будування (26 + 27 + 28 + 29 + 30)	Всього	Промисловість (В + С + Д + Е)	Машино-будування (26 + 27 + 28 + 29 + 30)
2010	1,8	1,0	3,2	43,0	42,7	42,3
2011	4,2	1,6	4,8	36,5	38,8	35,0
2012	4,1	0,7	4,0	37,0	39,2	35,6
2013	2,2	-1,7	4,5	35,0	37,3	36,3
2014	-17,9	-7,3	-7,7	34,3	36,7	35,5
2015	-4,2	-0,5	-1,9	26,5	26,5	25,6
2016	5,2	2,9	6,4	27,2	27,1	23,6
2017	6,5	3,2	6,9	27,7	28,9	23,1

¹⁾ Дані наведено без урахування результатів діяльності банків, бюджетних установ, тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Джерело: побудовано авторами за даними [19]

Проведений аналіз наведених вище даних дозволяє зробити такі висновки:

– чітко простежується загальна закономірність щодо погіршення показників рентабельності операційної діяльності малих підприємств та їх питомої ваги у загальній кількості різних за розміром підприємств України на протязі 2013 – 2015 рр.;

– зрозумілим є те, що характер динаміки зміни досліджуваних показників обумовлено проявом негативного впливу об'єктивних чинників;

– не зважаючи на зростання у 2016 – 2017 рр. рівня рентабельності операційної діяльності малих підприємств, до сих пір питома вага цих підприємств залишається ще достатньо високою;

– нестабільна динаміка фінансового стану малих підприємств промисловості, у тому числі машинобудування, негативно впливає на підвищення рівня їх конкурентоспроможності, мобільне реагування на виклики зовнішнього середовища.

Отже, не зважаючи на позитивну в цілому тенденцію змін окремих показників структурної статистики по суб'єктах господарювання України – малі підприємства економічна ситуація, що склалася у діяльності суб'єктів господарювання сфери малого бізнесу, спонукає до пошуку шляхів оздоровлення фінансового стану малих промислових підприємств.

Важливе значення в забезпеченні стабільності та позитивної динаміки економічного розвитку малих промислових підприємств, забезпеченні їх фінансової адаптивності має фінансовий потенціал. Однією з основних функцій фінансового потенціалу підприємства є функція формування нових грошових потоків [4]. Фінансовий потенціал суб'єкта малого підприємництва є ключовим об'єктом фінансового менеджменту, одним із основних параметрів фінансового управління. Як відомо, до основних функцій управління підприємством зазвичай відносять планування, організацію, керівництво (лідерство), контроль [13]. Для реалізації головної функції планування, перш за все, необхідно оцінити поточне значення параметрів управління, а далі вносити пропозиції щодо певної позитивної їх зміни.

Отже, урахувавши вище наведене, відповідно до сформульованої мети роботи основною задачею є розгляд теоретично-практичних аспектів оцінювання фінансового потенціалу малих підприємств за критерієм «можливість залучення додаткового капіталу». Отримані результати сформулюють інформаційну основу прийняття науково-обґрунтованих управлінських рішень щодо якісного поліпшення фінансового потенціалу суб'єктів малого підприємництва. Реалізація такого підходу на практиці дозволяє охарактеризувати можливості малого підприємства погасити кредит і сплатити відсотки по ньому за допомогою одного синтетичного показника – кредитного рейтингу малого промислового підприємства (КР МПП) і тим самим попередньо оцінити доцільність і ступінь ризику кредитування.

Розглянемо методику управління фінансовим потенціалом малого промислового підприємства (ФП МПП), яка базується на оцінці його кредитного рейтингу. Для розв'язання поставленої задачі потребується виконати такі дії:

- скласти перелік тих показників, які є параметрами управління;
- розрахувати чисельні значення обраних показників на основі даних офіційної статистичної звітності підприємства за три роки за допомогою обраних для цього формул;
- провести аналіз отриманих значень оцінних показників на ступінь їх відповідності допустимим значенням;
- оцінити кредитний рейтинг підприємства;
- розрахувати відхилення параметрів управління від їх рекомендованих значень;
- сформулювати комплекс заходів, реалізація яких на практиці забезпечить зростання рівня фінансового потенціалу малого підприємства за критерієм «можливість залучення додаткового капіталу».

Фінансовий потенціал промислових малих підприємств є складовою контуру фінансового управлінського впливу. Для досягнення сформульованої мети роботи пропонується:

а) реалізувати принцип управління за відхиленням, коли фактичні показники параметрів управління порівнюються із запланованими величинами з метою прийняття необхідних заходів;

б) застосувати методичний підхід до управління ФП МПП, який базується на оцінці за обмеженою кількістю локальних фінансових показників шуканого показника як можливості суб'єкта малого підприємництва залучити додатковий капітал із подальшим встановленням кредитного рейтингу МПП та параметрів управління у його фінансовому контурі.

У якості параметрів управління обрано локальні оцінні показники у складі:

- коефіцієнт швидкої ліквідності, за допомогою якого можна попередньо оцінити рівень ліквідності підприємства, тобто його здатність вчасно погасити свої короткострокові зобов'язання за допомогою високоліквідних активів;
- коефіцієнт власності, що характеризує рівень достатності власного капіталу підприємства;
- коефіцієнт загрози банкрутства, який є показником попередньої оцінки фінансової стійкості малого підприємства;
- темп зміни прогнозованого грошового потоку, який дозволяє оцінити поточну й майбутню платоспроможність малого підприємства й можливість повернення ним суми кредиту й відсотків по ньому;
- коефіцієнт рамбурсності, який показує частку чистого доходу від реалізації продукції, що відволікається на відшкодування кредиторської заборгованості і дозволяє попередньо оцінити ефективність використання позикових коштів;
- кредитний рейтинг ФП МПП, який відповідає критерію «можливість залучення додаткового капіталу» відповідно до практичних рекомендацій [8, с. 51, 99, 165, 177; 16, с. 289 – 292].

Для установлення рівня ФП МПП (КР МПП) рекомендовано скористатися шкалою, яку представлено у табл. 4.

Таблиця 4

Шкала оцінки рівня ФП МПП

Рівень ФП МПП	Припустиме (рекомендоване, нормативне, оптимальне) значення параметру управління				
	Темп зміни прогнозованого грошового потоку	Коефіцієнт швидкої ліквідності	Коефіцієнт загрози банкрутства	Коефіцієнт рамбурсності	Коефіцієнт власності
А – дуже високий	> 1,5	1,0 – 1,5	≤ 4,0	< 0,8	> 1,0
Б – високий	1,49 – 1,3	Відхилення від припустимого значення тільки одного з показників			
В – задовільний	1,29 – 1,2	Відхилення від припустимого значення будь-яких двох показників			
Г – низький	1,19 – 1,1	Відхилення від оптимального значення будь-яких двох показників			
Д – неприйнятний	< 1,00	Відхилення від оптимального значення трьох і більше показників			

Джерело: побудовано авторами з урахуванням [8; 16]

Для апробації запропонованої методики було використано статистичну інформацію ВАТ «ХЗЕМВ» – суб'єкта малого підприємництва, який було обрано у якості фактологічної бази дослідження. За результатами виконаних розрахунків за три останніх роки були отримані такі дані на поточний рік: темп зміни прогнозованого грошового потоку склав 2,999; коефіцієнт швидкої ліквідності дорівнює 0,19; коефіцієнт загрози банкрутства – 5,24; коефіцієнт рамбурсності – 1,72; коефіцієнт власності – 0,65. Скориставшись відповідною шкалою (табл. 4), можна прийти до висновку, що відхилення від припустимого значення більше трьох оцінних показників відповідає неприйнятному Д рівню ФП МПП.

Умови використання підприємством можливості залучення додаткового капіталу відповідно до рекомендацій [16] є такими: існує можливість кредитування малих підприємств для всіх рівнів ФПМПП, окрім рівня Г; банківський відсоток є пільговим для рівня А, середньо ринковим – для рівня Б, загальні умови – для рівня В, підвищений – для рівня Г; контроль за фінансовим станом підприємств з рівнем А, Б не є обов'язковим, для рівнів В, Г – проведення фінансового контролю є обов'язковим.

Можна констатувати, що обране для дослідження мале підприємство має неприйнятний рівень фінансового потенціалу за критерієм «можливість залучення додаткового капіталу». Для підвищення рівня фінансового потенціалу даного підприємства, а значить і поліпшення його фінансового становища, усі обрані параметри управління потребують підвищеної уваги з боку керівництва.

Слід також зауважити, що для оцінки фінансової стійкості суб'єкта малого підприємництва відповідно до [17] можна рекомендувати до практичного використання методику фінансового скорингу YouControl.

Отже, у теперішній час суб'єкти малого підприємництва відіграють важливу роль у розвитку промислового сектору вітчизняної економіки. Фінансовий потенціал малого промислового підприємства виступає важливою характеристикою надійності та ефективності його фінансово-господарської діяльності. Ураховуючи певні труднощі функціонування малих підприємств у сучасних нестабільних умовах бізнес-середовища, важливою задачею є управління їх фінансовим потенціалом з метою забезпечення його рівня, достатнього для реалізації функції формування нових грошових потоків.

Процес управління ФП МПП базується на принципі управління за відхиленням, коли провадиться оцінка даного виду потенціалу з подальшим виявленням відхилень фактичних значень обраних параметрів управління від рекомендованих. Запропоновано оцінювати рівень ФП МПП за критерієм «можливість залучення додаткового капіталу». Такий підхід надає можливості сформувати комплекс обґрунтованих заходів у сфері фінансового менеджменту малих підприємств, реалізація яких на практиці забезпечить зростання рівня фінансового потенціалу – важливого чинника впливу на стратегічне управління і конкурентоспроможність малого підприємства.

1.5. Сучасний інструментарій облікового та правового забезпечення управління благодійною діяльністю

© **Панасюк В. М.**

*д-р. екон. наук, проф. кафедри обліку і оподаткування,
Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль, Україна*

© **Мельничук І. В.**

*канд. екон. наук, доц. кафедри обліку і оподаткування,
Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль, Україна*

© **Бобрівець В. В.**

*канд. екон. наук, викладач кафедри економічної експертизи та аудиту бізнесу,
Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль, Україна*

Облік як основна складова загальної інформаційної системи підприємства повинен відповідати чинним правовим нормам та забезпечувати управлінський персонал якісною та достовірною інформацією. В частині управління благодійною діяльністю є ряд невирішених питань: 1) існуюча в Україні система податкових стимулів для благодійників можна охарактеризувати як недосконалу з погляду її потенціалу впливати на мотивації останніх

Наукове видання

ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ І ПРАКТИКА ГОСПОДАРСЬКО- ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Колективна монографія

Надруковано у ПП «Астрая»
Свідоцтво про державну реєстрацію
серія ДК № 5599 від 19.09.2017 р.
36014, м. Полтава, вул. Шведська, 20-Б, кв. 4
Підписано до друку 23.12.2019 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура ШРИФТ.
Друк різнографічний. Умовн. друк. арк. 21,47.
Наклад 500 шт. Замовлення 2019-28

Видавництво ПП «Астрая»
36014, м. Полтава, вул. Шведська, 20, кв. 4
Тел.: +38 (0532) 509-167, 611-694
E-mail: astraya.pl.ua@gmail.com, веб-сайт: astraya.pl.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5599 від 19.09.2017 р.

Друк ПП «Астрая»
36014, м. Полтава, вул. Шведська, 20, кв. 4
Тел.: +38 (0532) 509-167, 611-694
Дата державної реєстрації та номер запису в ЄДР
14.12.1999 р. № 1 588 120 0000 010089

